

PROGRAM GELİŞTİRME VE ÖLÇME DEĞERLENDİRMEDE GELİŞİM DOSYALARI (Portfolio Assessment in Curriculum Development and Evaluation Process)

Dr. Nilay BÜMEN*

ÖZ

Bu makalede çeşitli yönleriyle “Gelişim Dosyası Değerlendirmesi” tanıtılmaktadır. Bu yöntem öğrencilerin değerlendirme sürecine katılarak, kendini değerlendirmesini sağlamakta, motivasyonu artırmakta ve öğrencilere öğrenme sorumluluğunu yüklemektedir. Program geliştirme süreçlerinde de öğretim hizmetinin niteliği hakkında bilgiler vermektedir. Gelişim dosyalarında sınıf içinde uygulanmış öğretim materyalleri, gözlem kayıtları, testler, kontrol listeleri, anketler, ödevler vb. yer alır. Bu yöntemin bir başka çeşidi olan öğretmen gelişim dosyalarında da öğretmenlerin ürünleri bulunur. Bu dosyalar öğretmen istihdamı ya da hizmet içi eğitim süreçlerinde kullanılır. Gelişim dosyalarının zayıf yönleri arasında ise ek zaman ihtiyacı, güvenilirlik, geçerlik problemleri ve standartizasyon eksikliği yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Gelişim dosyası değerlendirme, öğretmen gelişim dosyası, özgün değerlendirme

ABSTRACT

The aim of this paper is to introduce the Portfolio Assessment. Portfolios enable children to participate in assessing their own work; enhance the motivation and have the students gain the responsibility of learning. It also provides information about quality of instruction in curriculum development. The portfolios can include work samples, records of observation, tests, check lists, inventories and homework etc. In addition to this, teacher portfolios include products of teachers. These portfolios are used in employment decisions or in-service training. There are also some limitations of portfolio assessment such as need of more time, reliability, validity problems and lack of standardization.

Key Words: Portfolio assessment, teacher portfolios, authentic assessment.

GİRİŞ

Bilindiği gibi, tüm eğitim sistemlerinde belli hedeflere ulaşılmaya çalışılır. Daha sonra uygulanan eğitimin başarılı olup olmadığı, başarılı ise ne derecede ve hangi öğrenciler için başarılı olduğunun bilinmesi istenir. Bu bilgiler kullanılarak ideal öğretim ortamlarının oluşturulması hedeflenir, özellikleri belirlenmeye çalışılır. Bu amaçla hedefler, öğrenme-öğretme yaşantıları düzenlenir, çeşitli araçlarla ölçmeler yapılır, zira ölçme sonuçlarına dayanmayan bir kararın objektifliği tartışmalıdır. Program geliştirme süreçlerinin sistemli ve düzenli olarak sürebilmesi için ölçme değerlendirme işlemleri çok önemlidir.

Turgut (1992: 3) değerlendirmenin en az iki görevi olduğunu vurgular: 1) öğrencileri başarılarına göre sınıflamak, 2) öğrencileri tanımak. Bu iki amaç yıllardır

eğitim bilimcileri ve öğretmenleri en objektif ve bilimsel ölçme yollarını aramaya itmiştir. Son yıllarda eğitimcilerin üzerinde önemle durdukları konulardan biri de özgün (authentic) değerlendirmedir. Bu yaklaşım öğrencinin değerlendirme sürecine katılımını öngörmektedir.

Bu yaklaşımın temelinde öğrencinin Gelişim Dosyasındaki inceleme ve değerlendirme bulunmaktadır. Gelişim Dosyası (portfolio), öğrencinin öğrenme sürecinde, neler öğrendiği, nasıl öğrendiği, hangi soruları sorduğu, nasıl analiz, sentez yaptığı, neler ürettiği, neler yarattığı ve diğer bireylerle zihinsel, duygusal ve sosyal olarak nasıl bir etkileşim içinde bulunduğu kayıtlarıdır (Grace, 1992:1). Bir başka tanıma göre, bu dosyalar öğrencilerin bir ya da daha fazla alanda, başarı için yaptığı çabanın göstergesi olan, amaçlı bir koleksiyondur (Arter ve Spandel, 1991:12).

* Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim ABD
e-posta: n.t@lycos.com

“Bu dosyaların eğitime katkısı nedir?” sorusu da sıkça sorulmaktadır. Pek çok veriyi içermesi çeşitli problemler ortaya çıkarsa da, bu değerlendirme yaklaşımı gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Çünkü içerdiği veriler pek çok amaca hizmet etmektedir. Meisel ve Steele’ye göre (1991:32), bu dosyaların kullanılmasıyla program geliştirme süreçleri ve sınıf etkinlikleri değişecek, eğitim politikaları öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarını daha çok karşılayacaktır. Diğer bir yazara göre, Gelişim Dosyası değerlendirmelerinin eğitim sürecindeki en önemli iki sonucu (1) öğrencinin kendi dosyası hakkında sorumluluk hissetmesi ve (2) kendini değerlendirmesidir. Öğrenci yaptıkları hakkında yargıya varma ve karar verme görevi aldığı anda değerlendirme daha anlamlı hale gelmekte ve öğrenciler de daha iyi öğrenmektedirler (Grace, 1992:1). Matusov’a göre (1997:1), gelişim dosyaları, öğrencilerin öğrenme ortamında neler yaptıklarını değerlendirmek suretiyle veliler, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki işbirliğini artırır. Wolf da (1996:18), iyi düzenlenmiş gelişim dosyalarının öğretmenin mesleki gelişimi hakkında anlamlı bilgiler verdiğini, öğretimin niteliğinin de belgeleri olduğunu vurgulamaktadır.

Benzer bir görüşe sahip olan Brown (1997:2), dosya değerlendirilirken kullanılacak ölçütler eğitim programıyla ilişkilendirildiğinde ve öğrencilere onlardan ne beklenildiği açıkça ifade edildiğinde, öğrenmedeki boşlukların görüleceğini, öğrenmeyi destekleyecek stratejilerin belirleneceğini, araştırma davranışlarının ödüllendirileceğini, gelecek öğretim yaşantıları için hedefler belirleneceğini ve zaman içindeki değişim ve gelişimin gözleneceğini vurgular. Bu yaklaşım aynı zamanda öğrencilerin motivasyonunu da artırır ki bu da değerlendirmenin kritik görevidir. İyi bir değerlendirme modeli, öğrencileri öğrenmeye istekli kılar. Görüldüğü gibi gelişim dosyalarının

uygulanması hem program geliştirme, hem de değerlendirme süreçlerinde önemli etkiler yaratmaktadır.

Gelişim Dosyasının Öğeleri:

Gelişim Dosyalarında sınıfta uygulanmış öğretim materyalleri, çeşitli biçimlerde yapılmış sistematik gözlem kayıtları ve testler yer alır. Sınıfta uygulanmış öğretim materyalleri, bireysel gelişimde öğrenciye sorumluluk verir; başarısızlıkları değil, başarıları izler. Veliler ve öğretmenler öğrencilerin yazma, çizme, okuma, araştırma gibi etkinliklerdeki gelişmelerini takip edebilir. Sistematik gözlem, öğrenciler kendi kendilerine ya da gruplarında oyun oynarken, günün değişik bölümlerinde, değişik ortamlarda uygulanmalıdır. Bu işlem kesinlikle seçmeci ve engelleyici olmayacak bir şekilde yapılmalı, objektif ve dikkatlice kaydedilmelidir. Genel olarak, bir Gelişim Dosyasında aşağıdaki ölçmeler bulunabilir (Grace, 1992:3):

1. *Anekdot şeklinde kayıtlar:* Bu kayıtlar sınıf etkinliklerindeki olayları anlatan, yargıya dayalı olmayan, notlardır. Doğaçlama davranışların kaydedilmesinde kullanılır.
2. *Kontrol listesi ya da anketler:* Öğrenci gelişimini kaydetmede kullanımı en kolay araçlardandır. Bu listeler ya da anketler öğretim hedeflerine dayalı olmalıdır ve gözlenen becerinin kazanımıyla elde edilen gelişimi göstermelidir. Gözlemler bir kereye mahsus, özel olarak tasarlanmış etkinliklere değil, düzenli olarak yapılan etkinliklere dayanmalıdır.
3. *Ölçekler:* Bu yöntem, davranış pek çok öge ya da durum özelliği gösterdiğinde kullanılır. (Örneğin, farklı durumlarda öğrencinin yönergeyi izlemedeki başarısı gibi)
4. *Sorular ve ödevler:* Bilgi toplamada en etkili ve kolay yollardan biri de

öğrencilere doğrudan, açık uçlu sorular sormaktır. “Bunun hakkındaki görüşlerinizi istiyorum” gibi açık uçlu istekler öğrencilerin dil becerisini örneklediği gibi davranışların nedenini belirlemeye de yarar.

5. *Testler:* Öğretmenlerin anlamlı öğrenme etkinlikleri planlayabilmeleri için, öğrencilerin mevcut bilgi ve becerilerinin belirlenmesinde kullanılır. Testlerin bulguları diğer araçlarla birlikte düşünülmelidir. Bu araçlarla elde edilen değerlendirme bilgilerinin öğrencileri etiketleme, gruplama ya da derecelendirmede kullanılması uygun değildir.

Yazarlar arasında Gelişim Dosyasında hangi araçların yer alacağı konusunda genel bir uzlaşma bulunmamaktadır. Ancak genellikle dosyanın içereceği öğelerin belli bir amaca dayandırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Amaçsızca yapılan Gelişim Dosyası sadece basit bir öğrenci dosyasıdır. Oysa bu yaklaşım, öğrencileri güdülemek, düşündürerek öğrenmelerini sağlamak ve kendi kendilerini değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır (Grace, 1992:4). Bu konuda en doğru yaklaşım öğrenciden beklenen davranışları en iyi gösterecek olan dosya öğelerinin belirlenmesi olacaktır. Yani herhangi bir işe yaramayacak, bir bulguya veri teşkil etmeyecek çalışmaların Gelişim Dosyasında bulunması gereksiz bir çalışma olacaktır. Ayrıca öğrencilerin ve velilerin olumsuz tepkilerine de neden olabilecektir.

Matusov’a göre, Gelişim Dosyasında nelerin yer alacağı, öğrenci ve öğretmenlerle birlikte belirlenmelidir. Öğrenci, dosyadaki öğeleri seçme sürecine katıldığında, yazacaklarının daha iyi olması için neler yapacağını düşünür, kaliteli bir işin içeriği hakkında bir içgörü kazanır ve bunu daha sonraki çalışmalarında da uygular. Ancak öğrenci bir öge seçtiğinde ne yaptığını düşünmeli ve bunu seçmesinin nedenlerini de açıklamalıdır. Dosyada ayrıca öğrencinin

yıl içinde kendi gelişimi, güçlü ve zayıf yönleri hakkındaki görüşleri de yer almalıdır. Böylece öğrenci için daha anlamlı öğrenme yaşantıları oluşacak ve öğrenci tarafından yapılan işler de değer kazanacaktır (Matusov, 1997:3). Burada dikkat çeken husus, öğrencinin yıl ya da dönem içinde kendini, güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmesidir. Bu uygulama özellikle ülkemizde ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden sık sık şikayet eden öğrencilere bir hak ve sorumluluk getirmektedir. Öğrenci kendini öğretmenin yerine koyarak dürüstçe değerlendirme ve eleştiri yapmaya başlamakta ve bu sorumlulukla başarı ya da başarısızlık nedenleri hakkında daha objektif kararlara ulaşmaktadır. En önemlisi öğretim işini sadece öğretmenin bir görevi olarak görmeyi bırakmakta ve öğrenme sorumluluğunu üstlenmektedir.

DEĞERLENDİRMEDE GELİŞİM DOSYASININ KULLANIMI

Gelişim Dosyasındaki materyaller kronolojik olarak düzenlenmelidir. Dosyadaki tüm bilgilerin tarihleri belli olduğunda, çalışma örnekleri, görüşmeler, gözlemler, kontrol listeleri, anket ve test sonuçları hakkındaki bilgileri yorumlamak kolaylaşır. Bazı yazarlar daha sonra bu materyallerin yetişek alanı ya da gelişim kategorisine göre (bilişsel, duyuşsal, psikomotor) de düzenlenmesini önermektedirler (Grace, 1992:4).

Gelişim Dosyası kronolojik olarak düzenlendikten sonra öğretmen öğrencilerin gelişimini değerlendirebilir. Uygun değerlendirme yaklaşımı, öğrencinin önceki ve sonraki etkinliklerini karşılaştırmaktır. Bu değerlendirme, öğretim hedefleriyle tutarlı performans standartlarına göre öğrencinin gelişimini gösterir. Ancak gelişim dosyaları kesinlikle öğrencilerin birbirleriyle karşılaştırılması için kullanılmamalıdır. Bir başka deyişle, öğrenci arkadaşlarının yaptıklarıyla değil, kendi yaptıklarıyla karşılaştırılmalıdır, çünkü bu dosya sadece

öğrencinin zaman içindeki gelişiminin birikimidir. Öğretmenin, öğrencinin başarısı, becerileri, güçlü ve zayıf yönleri ve ihtiyaçları hakkında elde ettiği sonuçlar, dosyada farklı yollarla elde edilmiş olan tüm verilere, öğretmenin alan bilgisine ve gelişim düzeyine dayalı olmalıdır (Grace, 1992:2).

Bu yöntemin diğer bir yararı da veli, öğretmen ve öğrenci arasındaki işbirliğini artırmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, dosyanın içeriğini öğretmen ve öğrencilerin birlikte belirlemesi çok önemlidir. Öğretmen ve öğrenciler çalışmalar hakkında düzenli olarak görüşmeli, dosyada hangi parçaların neden yer alacağını tartışmalıdır. Bu tartışma sadece öğretmen ve öğrenci arasında değil, öğrenciler arasında da gerçekleşmelidir. Akran grupları içinde yapılan değerlendirme (peer evaluate) adı verilen grup değerlendirmeleri ile öğretmen, öğrencilerin sosyal davranışlarını kaydedebilir; öğrenciler dosyaları hakkında düşünür ve işbirliği içinde öğrenirler (Matusov, 1997:3). Görüldüğü gibi Gelişim Dosyası yöntemi, karar vermede görev paylaşımını artırarak daha objektif yargılara ulaşmayı sağlar.

ÖĞRETMEN GELİŞİM DOSYALARI

Gelişim Dosyası değerlendirme yönteminin bir başka uygulaması da öğretmenlere yöneliktir. Bu yöntemde de öğretmen performansı değerlendirilir. Öğretmen gelişim dosyalarında, öğretmen tarafından yapılan ürünlerin koleksiyonu vardır. Bu ürünler öğretmenin, öğretmedeki bilgi ve becerisini gösterir. Ayrıca bireyin düşünme yapısını ortaya koyar; çalışmalarının eleştirilmesine, dersin etkililiğinin ve öğrencilerle yapılan sosyal etkileşimin düzeyinin belirlenmesine imkân sağlar (Doollittle, 1994). Bu dosya öğretmen sicil dosyalarına benzetilebilir ancak bu dosyadan farkı, resmi nitelik taşımamasıdır.

Öğretmen gelişim dosyaları iki amaçla kullanılabilir: bir eğitim aracıdır: (1) Özgün (authentic) değerlendirme anlamında, öğretmenin öğretimdeki etkililiğini

değerlendirme ve/veya istihdam kararının verilmesinde, (2) Öğretmenlere, öğretimlerini ve profesyonellik düzeylerini geliştirmek için dönüt sağlamada. Öğretmen Gelişim Dosyasında bulunan öğeler şöyledir (Doollittle, 1994:3):

- Öğretmenin geçmiş yaşantıları
- Sınıf tanımlaması: Süre, düzey ve içerik
- Yazılı sınavlar: Ulusal öğretmen sınavı, yerel lisans testleri
- Öğretim felsefesi ve amaçlarının açıklandığı kişisel rapor
- Öğretimde kendini geliştirme çabaları: Seminerler, hizmet içi eğitimler vb.
- Uygulanmış ders planları, çalışma sayfaları, notlar
- Test ve sınıf projeleri gibi değerlendirilmiş öğrenci çalışmaları
- Ders uygulamalarını içeren video ve teyp kasetleri
- Meslektaşların gözlem kayıtları
- Öğretim üzerine düşünceleri içeren yazılar
- Proje, pano ve gösterimlerle ilgili fotoğraflar

Özgün (authentic) değerlendirme biçimi olarak öğretmen gelişim dosyaları, öğretmen değerlendirmesinde çok önemli bir rol oynayabilir. Colorado Üniversitesi, Marquette Üniversitesi ve Murray State Üniversitesi gibi pek çok üniversite, personel alım kararlarında öğretmen gelişim dosyalarından yararlanmaktadır. Standart test ya da gözlem formları gibi geleneksel değerlendirmeler yerini yeni yöntemlere bırakmaktadır (Doollittle, 1994).

Bununla beraber, öğretmen gelişim dosyalarının sertifika ve terfi gibi daha önemli kararlarda kullanılması uygun değildir. Bu uyarının nedeni, dosyadaki bilgilerin özneliği, kapsam geçerliği ve öğretmenin neyi bilmesi gerektiği konusundaki fikir ayrılıklarından kaynaklanmaktadır. Öğretmen gelişim

dosyaları, genellikle öğretmenlik uygulaması gibi staj programlarında kullanılmaktadır. Bu programlarda öğretmenin gelişimi, dosyalarda kaydedilir. Bu dosyalar ile öğretmenin yaptığı seçimler arasındaki ilişki, hareketleri ve diğer ürünler değerlendirilir. Aynı zamanda, öğretmenler, gelişim dosyalarını göreve yeni başlayan ve deneyimli diğer öğretmenlerle paylaşma konusunda da teşvik edilmektedir. Bu kişiler arasındaki sürekli iletişim sayesinde eğitim programı zenginleşmekte ve öğretim geliştirilmektedir (Doollittle, 1994).

GELİŞİM DOSYASI DEĞERLENDİRMESİNİN ZAYIF YÖNLERİ:

Gelişim Dosyası değerlendirmelerinin sınırlı yönleri de vardır. Bu yöntemde öğretmen daha fazla zaman ve emek harcamak zorundadır. Planlama, gözden geçirme, öğrencilerle düzenli olarak yapılan görüşmeler ek zaman ihtiyacı doğurmaktadır. Bunun yanı sıra materyaller için daha fazla para ve büyük sınıflar da gerektirmektedir. Ayrıca öğretmenler bu değerlendirme yöntemini uygularken rehberlik hizmetine de ihtiyaç duymaktadırlar, çünkü tamamıyla yeni bir yaklaşımdır. Öğretmenler gelişim dosyalarını sınıflarında nasıl etkili bir şekilde kullanacaklarını merak etmektedirler. Veliler de geleneksel yöntemlere bağlı olma eğilimindedirler ve onlara da bu yöntemin yararlarının açıklanması ve desteklerinin sağlanması gerekmektedir (Matusov, 1997:5).

Gelişim dosyalarının kullanımındaki güçlüklerden diğeri de güvenilirlikle ilgilidir. Dosya farklı öğeler ve amaçlar içerdiğinden puanlamada problemler ortaya çıkmaktadır. Standartizasyon eksikliği ve yeterli yorumlama sıkıntıları da diğer problemlerdendir. “En iyi” olarak düşünülen dosya öğeleri normal koşullardaki performans düzeyini yansıtmayabilir (Brown, 1997:4).

Öğretmenlerin gelişim dosyaları ile yapılan değerlendirmelerdeki problemler ise standartizasyon eksikliği ve özneliktir. Dosyanın içeriği ile ilgili görüş ve önerilerdeki çeşitlilik, standartizasyonu engellemektedir. Ayrıca hangi biçimde olursa olsun, öğretmen değerlendirmeleri öznelidir. Bu durumda öğretmen gelişim dosyaları değerlendirmesinin de geçerlik ve güvenilirlik sorunu ortaya çıkmaktadır. Genellikle bu sorunun çözümü için Likert tipi dereceleme ölçekleri kullanılmaktadır. Ancak yine de tüm sorunlar tamamıyla çözülmemiştir (Doollittle, 1994).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Görüldüğü gibi çeşitli ülkelerde sınırlılıklarına ve zorluklarına rağmen program geliştirmede ve değerlendirme süreçlerinde gelişim dosyalarından yararlanılmaktadır. Bu yaklaşım özellikle öğrencileri değerlendirme sürecine katması ve farklı ölçme araçlarından yararlanması bakımından önemlidir. Öğrencilerin değerlendirme sürecine katılarak sorumluluk almasının bir başka yararı da bireysel farklılıkların tanınmasıdır. Bu yaklaşım sayesinde öğrenci kendini değerlendireceğini dönem başında öğrendiğinden, dersler devam ederken bilgileri nasıl daha iyi öğrendiğinin de farkına varmaya başlayacaktır. Yapılan bir etkinliğin, daha kolay öğrenmesine sebep olduğunu gördüğünde kendi öğrenme stratejilerini geliştirmeye başlayacaktır. Bu durumdan öğretmenini ve arkadaşlarını haberdar ederse stratejilerin paylaşımı artacak ve öğretim de zenginleşecektir.

Gelişim Dosyası değerlendirmesinin çok önemli sonuçlarından biri de program geliştirme süreçlerine ışık tutmasıdır. Çünkü bu dosyalar öğretimin niteliğini gösteren kanıtlardır. Dosyada yer alan öğeler (sınıf içinde uygulanmış öğretim materyalleri, gözlem kayıtları, testler, kontrol listeleri, anketler, ödevler vb.) öğretimde ne tür etkinlikler yapıldığının, yapılmadığının ve bu etkinliklerin başarılı olup olmadığının

birer göstergesidir. Sistematik olarak hazırlanmış bir Gelişim Dosyası eğitim programının kritik, eksik ve gereksiz parçalarının görülmesini sağlar. Öğretmenin, öğretim konusunda düşünmesini sağlayarak, bir sonraki uygulama için kendini geliştirmesine, yenilemesine imkân verir.

İlk ve ortaöğretim kurumlarımızda gelişim dosyalarından yaygın bir şekilde yararlanılmamaktadır. Öğrencilerin ölçme ve değerlendirme sürecine katılımı (!) genellikle sınavlardan sonra kaç puan bekledikleri sorularak sağlanmaktadır. Bu soru öğrencinin cevaplarıyla ilgili olarak bir değerlendirme yapmasını gerektirmektedir. Ancak bu soru ne öğretimi zenginleştirmekte, ne öğrenme sorumluluğu vermekte, ne de motivasyonu artırmaktadır.

Kısacası, değerlendirme süreçlerimizde öğrenci katılımı gerçekleşmemektedir.

Gelişim dosyalarının ülkemizde de uygulanabilmesi için öncelikle öğretmen eğitimi gereklidir. Bu eğitimde Gelişim Dosyası değerlendirmesi, dosyanın öğeleri, farklı ölçme araçları (anket, gözlem formu, kontrol listesi, test maddesi vb.) hazırlama ve geliştirme yolları, dosyadan elde edilen verilerin nasıl kullanılacağı öğretilmelidir. Bu eğitim gerçekleştirilmeden gelişim dosyalarının kullanılması olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Kuşkusuz bu eğitimi alan öğretmenler, daha sonra öğrencileri de yetiştirmelidir. Zira değerlendirme sürecine katılacak öğrenciler bu yaklaşımı iyi tanımalı, dosyanın öğelerini görmeli, örneklerini incelemeli ve güdülenmelidirler.

KAYNAKÇA

- Arter, J. and P. Paulson, (1991) **“Composite Portfolio Work Group Summaries”**. Portland: Northwest Regional Educational laboratory press .
- Arter, J. and Spandel, V. (1991) **“Using Portfolios of Student Work in Instruction and Assessment”**. Portland: Northwest Regional Educational laboratory press .
- Brown, L. B. (1997) **“Portfolio Assessment: Missing Link in Student Evaluation”** <http://www.ericacve.org/docs/assessmt.htm> .
- Doolittle, P. (1994) **“Teacher Portfolio Assessment”** <http://watson2.cs.binghamton.edu/~loland/portfolio2.html> (Ziyaret Tarihi: 09/04/1998).
- Grace, C. (1992) **“The Portfolio and Its Use: Developmentally Appropriate Assessment of Young Children.”** <http://www.kidsource.com/kidsource/co.../portfolio.young.pre.3.htm>. (Ziyaret Tarihi: 12/07/1999).
- Matusov, E. (1997) **“Portfolio Assessment: The Way to Go.”** http://www.ematusov.com/final.paper.pub/_pwfsfp/00000125.htm (Ziyaret Tarihi: 05/05/1999).
- Meisels, S. and D. Steele. (1991). **The Early Childhood Portfolio Collection Process**. Ann Arbor: MI: Center for Human Growth and Development, University of Michigan.
- Turgut, M. F. (1991) **“Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları”**. Ankara.
- Wolf, K. (1996) **“Developing an Effective Teaching Portfolio”**. **Educational Leadership**. Vol. 53 No: 6.